

A
capella silent'um
karácsonyi hangversenye

SZIBILLÁK JÖVENDŐLÉSEI

2021.12.22., 19:00
Kiscelli utcai Metodista Gyülekezet

1032 Budapest,
Kiscelli utca 73.

Közreműködik
Zsíros Levente,
a Lantos Rezső
Karvezető Verseny különdíjasa

Rolande de Lassus: Prophetiae Sibyllarum
Francis Poulenc: Quatre motets pour le temps de Noël
Tomás Luis de Victoria: O magnum mysterium

A koncertre a belépés díjtalan.

Rolande de Lassus: Prophetiae Sibyllarum

A Szibüllák az ókor titokzatos jósnői, több helyen és több kultúrában is fellelhető az alakjuk. Az ókori görög irodalom Szibülla említései például arra engednek következtetni, hogy csupán egy jósnő létezett valamikor ezen a néven. Származását tekintve az egyik nézőpont szerint Zeusz és Lamia lánya, mások pedig Apollón papnőjeként, feleségeként vagy lányaként említik. Latin irodalmi források szerint az Apollón kultuszához köthető jósnőket hívjuk Szibüllának.

A legenda szerint Küméi Szibülla a proféciáit kilenc könyvbe jegyezte fel görögül, hexameter verselésben. Ezekből hármát eladott Róma utolsó királyának, Tarquinius Superbus-nak –a másik hatot az ajánlatának első két alkalommal való elutasítása végett elégette. A király papokkal őriztette a könyveket, illetve elemeztette a bennük levő jóslatokat. Végül a maradék három könyv is elégett a templommal együtt. A római szenátus új jóslatgyűjteményt hozatott létre, mint egy reprodukálván az első könyveket, de ez is a lángok martalékává vált 405-ben.

Lassus egy prológból és 12 motettából álló ciklusa 1600-ban jelent meg nyomtatásban, a szerző halála után 6 évvel. A feldolgozott szövegek egy versgyűjteményben, a szintén görögül, hexameterekben írott Oraculina Sibyllina néven maradtak ránk. Ezeknek a költeményeknek nincs közülük az ókori Szibüllákhoz, a 2-5. században születhettek, bennük pogány, zsidó és ókeresztény történetek keverednek. A motetták szövegei egytől-egyig Jézus születését vetítik előre. A Prophetiae Sibyllarum keletkezését 1550 és 1560 közé teszik. Egy elmélet szerint az ötvenes évek második felében találkozhatott Lassus a szibüllák ábrázolásával a Sixtus kápolna falain. A jósnők alakja és a proféciák igen különleges hangzásvilágot hívtak elő: kromatikus szerkesztésmód mentén egymáshoz képest igen szélsőséges harmóniákat ír le a szerző, ezzel teremt meg a ciklus misztikus hangvételét. Például a darab kezdetén az előszó első akkordjai a következőképpen alakulnak: C-dúr, G-dúr, H-dúr, cisz-moll (!), E-dúr. Ezt az akkordsort, illetve így az egész ciklust – bár a mai, edzett füleinknek nem túl kirívó, de – Lassus korában egészen elképesztő, földöntúli hangzásként élhették meg a hallgatók.

Francis Poulenc: Quatre motets pour le temps de Noël

Poulenc 1952-ben keletkezett kompozíciójában négy karácsonyi ünnepkörhöz kötődő szöveget dolgoz fel. Az első tételt átítatja az a báj, szakralitás és meghittség, ahogy az „emberré lett Istent jászolában fekvő láthatjuk”. A második tétel szövege a pásztorokat számoltatja be az általuk látottakról. Poulenc itt kitűnően fejezi ki a szereplők izgatottságát, a pásztorok már-már türelmetlen kérlelését, ami a tétel közepén csúcsosodik ki, szinte most már parancs formájában. A tétel utolsó akkordját úgy hangszerelte a szerző, hogy annak szinte vakító fényében meg lehet pillantani a pásztorok által lefestett képet. A harmadik tétel a napkeleti bölcsek (itt: mágusok) megérkezését, és hozott ajándékok átadását érzékelteti nagyszerűen, a záró tételre pedig marad az őszinte öröendezés, „mondván: dicsőség a magasságban Istennek!”

A mű tételeit Zsíros Levente vezényli, a Lantos Rezső Fiala Karvezetők Versenye különdíjasa.

Tomás Luis de Victoria: O magnum mysterium

Műsorunkat Lassus spanyol kortársának darabjával zárjuk. Victoria művét először 1572-ben adták ki, eddigre Lassus már megírta Prophetiae Sibyllarumot. Mindkettő műben a misztérium megragadása lehet talán az egyik elsődleges szervező elv, mégis érdekes, hogy míg Lassus szinte egyértelműen a kromatikával, addig Victoria teljesen más eszközökkel teremti meg a hangulatot.

Ezúton szeretnénk Önöknek áldott, békés, kellemes karácsonyi ünnepeket, és boldog újévet kívánni!
A Capella Silentium és Zsíros Levente

Kérjük a műsorszámok között ne tapsoljanak!

Rolande de Lassus: Prophetiae Sibyllarum

Prologus

Carmina chromatico, quae audis
modulata tenore,
Haec sunt illa, quibus nostrae olim arcana salutis
Bis senae intrepido, cecinerunt ore Sibyllae.

I. Sibylla Persica

Virgine matre satus pando residebit asello,
Jucundus princeps unus qui ferre salutem
Rite queat lapsis tamen illis forte diebus.
Multi multa ferent immensi fata laboris

Solo sed satis est oracula prodere verbo:
Ille deus casta nascetur virgine magnus.

II. Sibylla Libyca

Ecce dies venient, quo aeternus tempore
princeps
Irradians sata laeta viris sua crimina tollet,

Lumine clarescet. Cuius synagoga recenti
Sordida qui solus reserabit labra reorum.
Aequus erit cunctis gremio rex membra reclinet
Reginae mundi, sanctus per saecula vivus.

Rolande de Lassus: Szibillák jövőndölései

Prológus

A jóslatokkal, melyeket színes hangokon hallasz,
tizenkét szibülla rendületlenül hirdette
üdvösségünk titkait egykoron.

I. Perzsa Szibülla

A szeretetreméltó fejedelem, ki szűz anyától
születik, s ösztövért számaron fog ülni,
egyedül képes üdvöt hozni az elesetteknek.
Mert talán épp azokban a napokban sokan, nagy
fáradtsággal, sok más jövőndöléssel állnak elő.
De elég lesz annyit mondani:
A nagy Isten tiszta szűztől születik.

II. Líbiai Szibülla

Íme, eljönnek a napok, amikor az örök fejedelem
rámosolyog a reménykedő nemzedékre, s eltörli
az emberek bűneit.

Új fényel árasztja el a zsinagógát,
Ő lesz, aki megtisztítja a bűnösök szennyes ajkát.
Mindenkire kegyes lesz, királyként ül a világ
királynőjének ölében. Ő a szent, aki örökké él.

1. O magnum mysterium

O magnum mysterium
et admirabile sacramentum
ut animalia viderent Dominum natum
jacentem in praesepio.
Beata Virgo cujus viscera
meruerunt portare Dominum Christum.

Ó, nagy misztérium
és csodálatosan szent esemény,
hogy az emberré lett Istent
jászolában fekvé láthatjuk!
Ó boldog Szűz, akinek méhe
hordozhatta Urunkat, Jézus Krisztust.

Rolande de Lassus: Prophetiae Sibyllarum

III. Sibylla Delphica

Non tarde veniet, tacita sed mente tenendum
Hoc opus, hoc memori semper, qui corde
reponet,
Huius pertendant cor gaudia magna prophetae
Eximia, qui virginea conceptus ab alvo
Prodibit, sine contactu maris omnia vincit
Hoc naturae opera, at fecit, qui cuncta gubernat.

III. Delfi Szibülla

Már nem késik soká, de jövetelét titokban kell
tartani. Emlékét a szívekben rejti el.
Ennek az öröme tölti el a nagy próféta szívét.
Szűz méhében férfi érintése nélkül fog születni,
s ezzel felülmúlja a természet rendjét.
De megteheti, mert mindenek fölött uralkodik.

IV. Sibylla Cimmeria

In teneris annis facie insignis honore
Militiae aeternae regem sacra virgo cibabit
Lacte suo, per quem gaudebunt pectore summo
omnia,
Et Eoo lucebit sidus ab orbe mirificum.
Sua dona Magi cum laude ferentes,
Obiicient puero myrrham, aurum, thura Sabaea.

IV. Kimériai Szibülla

A zsenge években, az ékes arcú szűz
saját tejével alázattal táplálja az
égi seregek királyát. Ezért örvendeznek
mindenek.
Csodás csillag tűnik fel az égen,
a mágusok énekelve hozzák ajándékaikat,
és átadják a Gyermekeknek a myrhát, aranyat
és tömjént Sábából.

V. Sibylla Samia

Ecce dies, nigras quae tollet laeta tenebras,
Mox veniet, solvens nodosa volumina vatum
Gentis Judaeae, referent ut carmina plebis.
Hunc poterent clarum vivorum tangere regem,
Humano quem virgo sinu inviolata fovebit.
Annuit hoc coelum, rutilantia sidera monstrant.

V. Samia-i Szibülla

Íme, nemsokára jön az örvendetes nap,
mely eloszlatja a sötétség árnyait,
beteljesíti a választott népek adott
jövendöléseket, ahogyan azokat a nép
énekeiben lehet hallani.
Megjövendölték a föld lakóinak dicső királyát,
akit a sértetlen szűz saját emlőjéből fog táplálni.
Így hirdeti az ég, s így mutatják az aranylő
csillagok.

VI. Sibylla Cumana

Iam mea certa manent, et vera, novissima verba

VI. Cumana-i Szibülla

Legutolsó szavaim immár biztosnak és igaznak
bizonyulnak,

Ultima venturi quod erant oracula regis,
Qui toti veniens mundo cum pace, placebit,

Ut voluit, nostra vestitus carne decenter,
In cunctis humilis, castam pro matre puellam
Deliget, haec alias forma praecesserit omnes.

Francis Poulenc: Quatre motets pour le temps de Noël

2. Quem vidistis pastores dicite

Quem vidistis pastores dicite:
annuntiate pro nobis in terris quis apparuit.
Natum vidimus,
et choros Angelorum collaudantes Dominum.
Dicite quidnam vidistis,
et annuntiate Christi nativitatem.
Quem vidistis pastores dicite:
annuntiate pro nobis in terris quis apparuit.
Natum vidimus,
et choros Angelorum collaudantes Dominum.

Rolande de Lassus: Prophetiae Sibyllarum

VII. Sibylla Hellspontiacae

Dum meditor quondam vidi decorare puellam,

Eximio, castam, quod se servaret honore,
Munera digna suo et divino numine visa,

Quae sobolem multo pareret splendore
micantem:
Progenies summi, speciosa et vera Tonantis,
Pacifica mundum, qui sub ditone gubernet.

VIII. Sibylla Phrygiae

Ipsa Deum vidi summum punire volentem
Mundi homines stupidos, et pectora caeca
rebellis.
Et quia sic nostram complerent crimina pellem,
Virginis in corpus voluit demittere coelo
Ipse Deus prolem, quam nunciet angelus almae
Matri, quo miseros contracta sorde lavaret.

IX. Sibylla Europaea

mivel a király eljövételét ígérték.
Ó, ha megérkezik békességgel, az egész világnak
örömeire lesz.

Úgy akarta, hogy a mi testünkbe öltözzék.
Mindenben alázatos volt, szűz leányt választott
anyjának, ki szépségével mindenki mást felülmúl.

Kit láttatok, pásztorok, mondjátok:
Mondjátok el nekünk, ki jelent meg a földön?
Láttuk az újszülött gyermeket
és az anyalkórusokat dicsőítve az Urat.
Mondd, mit láttál,
És mesélj nekünk Krisztus születéséről.
Kit láttatok, pásztorok, mondjátok:
Mondjátok el nekünk, ki jelent meg a földön?
Láttuk az újszülött gyermeket
és az anyalkórusokat dicsőítve az Urat.

VII. Hellespontus-i Szibülla

Elmélkedés közben láttam őt egy lányt
megszépíteni,
aki kitűnő, és megőrizte tisztességét,
méltónak találtatott az ő ajándékához, és isteni
tekintélyéhez,
hogy életet adjon az ő utódjának hatalmas
ragyogásban,
A pazar és igaz mennydörgés leszármazottjának,
Aki békével fog uralkodni a földön.

VIII. Phrygia-i Szibülla

Magam láttam, hogy a fölséges Isten a lázadó
világ botor lakóit s az elvakult szíveket büntetni
akarja.
S mivel testünket a bűn terhe nyomta,
Egy szűz méhébe küldte le fiát az égből.
Angyal adja hírül édesanyjának annak születését,
aki kiszabadítja a bűnök fertőjéből az
elesetteket.

IX. Europa-i Szibülla

Virginis aeternum veniet de corpore verbum
purum,
Qui valles et montes transiet altos.
Ille volens etiam stellato missus Olympo,
Edetur mundo pauper, qui cuncta silenti
Rexerit imperio. Sic credo, et mente fatebor:
Humano simul ac divino semine natus.

Francis Poulenc: Quatre motets pour le temps de Noël

3. Videntes stellam

Videntes stellam Magi gavisus sunt gaudio magno;
et intrantes domum obtulerunt Domino aurum,
thus et myrrham.

Rolande de Lassus: Prophetiae Sibyllarum

X. Sybilla Tiburtina

Vera ipse Deus dedit haec mihi munia fandi,
Carmine quod sanctam potui monstrare
puellam,
Concipiet quae Nazareis in finibus, illum,
Quem sub carne Deum Bethlemica rura
videbunt.
O nimium felix, coelo dignissima mater,
Quae tantam sacro lactabit ab ubere prolem.

XI. Sibylla Erythraea

Cerno Dei natum, qui se dimisit ab alto,
Ultima felices referent cum tempora soles
Hebraea quem virgo feret de stirpe decora,
In terris multum teneris passurus ab annis,
Magnus erit tamen hic divino carmine vates,
Virgine matre satus, prudenti pectore verax.

XII. Sibylla Agrippa

Summus erit sub carne satus, charissimus atque,
Virginis et verae complebit viscera sanctum
Verbum, consilio, sine noxa, spiritus almi.

Az örök Szűz testéből születik majd a tiszta ige,
ami völgyeken és hegyeken át tör a magasba.
A csillagos Olymposról is leszáll,
szegényen jön a világra, aki szelíd hatalmával
királyként mindeneket irányít. Ily módon
hiszem és vallom:
Ő az aki, egyszerre emberi és isteni magból fog
születni.

Látván a csillagot, a mágusok (bölcsek) nagyon
megörültek;
És belépve a házba, felajánlották az Úrnak az
aranyat, tömjént és mirhát.

X. Tiburtina-i Szibülla

Maga az Isten adta meg nekem a jövődőlés
adományát,
hogy jóslatomban arra a szent leányra mutassak,
aki Názáret földjén azt foganja, akit mint Isten
emberi testben látnak majd a betlehemi tájon.
Ó, mily boldog az égiekhez méltó anya,
ki ily gyermeket táplál majd szent emléjéből.

XI. Erythraea-i Szibülla

Látom Isten szülöttjét, aki leszállt az égből,
mikor a végső időkben boldog napokra
virradtunk.
A zsidó törzsből ékes szűz szüli majd azt,
ki zsenge éveitől sokat fog szenvedni,
de az isteni tanítás nagy hirdetője lesz.
Szűz anyától születik, bölcs és igazmondó lesz.

XII. Agrippa Szibülla

A testben születettek legnagyobbika és
legkedvesebbje lesz,
egy igaz szűz méhéből vesz lakást a szentséges
Ige, a lélek szándéka szerint az anya
szüzességének sérelme nélkül.

Despectus multis tamen ille, salutis amore,
Arguet et nostra commissa piacula culpa.
Cuius honos constans, et gloria certa manebit.

Üdvösségünkért fárad, sokan mégis elutasítják.
Engesztelést ad bűneinkért,
mindenkor tiszteletben részesül, s dicsősége
bizton megmarad.

Francis Poulenc: Quatre motets pour le temps de Noël

4. Hodie Christus natus est

Hodie Christus natus est:
Hodie Salvator apparuit:
Hodie in terra canunt Angeli,
laetantur Archangeli
Hodie exsultant justi, dicentes:
Gloria in excelsis Deo.
Alleluia.

Ma megszületett Krisztus,
Ma feltűnt a Megváltó,
Ma az angyalok a földön énekelnek,
Az arkangyalok örvendeznek.
Ma ujjonganak az igazak, mondván:
Dicsőség a magasságban Istennek!
Alleluja.

Tomás Luis de Victoria: O magnum mysterium

O magnum mysterium
et admirabile sacramentum
ut animalia viderent Dominum natum
jacentem in praesepio.
Beata Virgo cujus viscera
meruerunt portare Dominum Christum

Ó, nagy misztérium
és csodálatosan szent esemény,
hogy az emberré lett Istent
jászolában fekvé láthatjuk!
Ó boldog Szűz, akinek méhe
hordozhatta Urunkat, Jézus Krisztust.

A Capella Silentium névsora:

Csernyik Balázs Ferenc
Csipes Zoltán
Försönits András
Kovács Zsófia
Mészáros Mátyás
Nagy Péter
Reviczki Julianna
Szablics Karolin
Vigh Lília

Művészeti vezető: Mészáros Mátyás

www.capellasilentium.com